Törvényszéki lajstromozási szám: 128.
(Dos. No. 484—1939. Trib. Cluj.)

Szv. Cenz. C. VI. A. Cluj.
BUN DE TIPARIT.

XLIX. évf. Cluj, 1939. április. 4. szám.

Library of the UNITARIAN SCHOOL FOR THE MINISTRY Berkeley

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapitotta: DR. BOROS GYÖRGY.

Husvéti ima.

Isten, mindenható Szent Felség! Égnek és földnek ura, az emberiségnek szerető édes Atyja! Reménykedő szivvel borulunk le előtted, hogy imádjuk és magasztaljuk a te nevedet. Nem azért, hogy imádva légy, hanem azért, hogy mi imádkozzunk; hogy erőt, lelkesedést és kitartást nyerjünk az imában levő áldás által; hogy a mi kicsiny életünknek jelentőségét fölismerjük azáltal, hogy az örökkévalóság részesei leszünk. Érezzük, hogy az ima szárnyain Tehozzád jútunk; Tebenned megtaláljuk az élet értékét és jelentőségét. A nagypénteki gyász után elhozod az örök élet dicsőséges reményét: az igaz életnek, az erénynek, hűségnek soha el nem muló diadalát.

Oh küld el, minekünk áldott Isten, a boldog megnyugvásnak, a hegyeket mozgató hitnek áldott diadalát, hadd ünnepelhessünk mi is örömmel, megnyugvással, a szeretet nagy és magasztos elvének győzelmével. Segitsd meg az emberiséget arra, hogy a husvéti hit: az igazság diadala vezérelje minden cselekvésében és a te országodnak: a szeretet, béke, egymás értékeinek munkálása legyen legfőbb célja. Ámen.

Unitarian Theological School

Varga Dénes életmunkája.[1]

(1851—1938.)

Integer vitae scelerisque purus...

Bizonyára sokunknak szivében visszhangzottak ezek a horatiusi jellemző szavak, mikor elolvastuk a rövid hirt, hogy Varga Dénes nincs többé. Megilletődésünk annál őszintébb lehetett, mert nagyon jól tudjuk, hogy Varga Dénes, amig élt, sohasem törekedett arra, hogy a nagy nyilvánosság tudomást vegyen róla. Nem akart mindenáron érvényesülni, de minden erővel használni akart az ügynek, melynek szolgálatába állott. Ezt tudtuk róla mindnyájan, akik ismertük, szerettük és becsültük őt, jól tudtuk, mikor az ő vezetése alatt tanitottunk, érezték a tanulók és csaknem egy félszázadon át éppen a tanulók révén Torda-Aranyos egész társadalma tudatában volt annak, hogy összeomolhat az egész világ, a romok eltemethetik a gyönge, félénk vagy megriadt embereket, — Varga Dénest azonban nem lehet megrenditeni: ő a feltétlen megbizható ember, a megbizható magyar, a hivő unitárius, a tiszta életü, büntől mentes polgár...

Integer vitae scelerisque purus...

Varga Dénes a magyarság leghősibb korában élte gyermek- és ifjukorát és különös próbatevése a sorsnak, hogy munkáját ujabb sorsdöntő időben kellett abbahagynia. A szabadságharc tragikus lezajlása után született s az abszolutizmus alatt volt oka és alkalma magába szivni a zsarnokság iránti megvető gyülöletet.

Az unitárius kultura és tanügy differenciálódása csak a mult század negyvenes éveiben következik be. A lelkészképzés csak 1845-ben válik el a studiumoktól, ami az elkülönülés idejében uj és fontos részletproblémákat jelent az iskolaügy sikján. Ezeknek az uj kérdéseknek fáradhatatlan apostola Brassai, aki példamutató munkával vitte előbbre a tankönyvkérdés fejlődését, a fizikai szertárak, laboratoriumok felszerelését, az ásványgyüjtést, próbatanitást. S az iskolai munkával párhuzamosan harcolni kell az autonomiáért, a magyar nyelv és szellem fejlődéséért az Önképzőkör szervezése és az Apolló Dalkör megalakitása utján. Ebben a buzgalomban a fiatal Varga Dénest is ott látjuk. Amit Kriza János szelleme, Ferencz József koncepciói, Bölöni Farkas Sándor lelkesedése megteremtettek, azt a fiataloknak kell ápolni és megőrizni. Varga Dénes buzgó és megértő lélekkel élte át azt az időt, mely átmenetet jelent az abszolutizmusból a szabadságba s amely az egyházi autonómia mellett, ha óvatosan is, helyet ad az állami ellenőrzésnek. Ő volt az első teológus az unitárius egyházban, akit csak a tanári szakvizsga megállása után választottak meg rendes tanárnak. A magyarságnak és unitárius szellemiségnek egyaránt kritikus idejében élte át fiatalságát Varga Dénes s mivel a ma-

---

[1] *Az Unitárius Értesitőből* vettük át e cikket. Lapunk szűk terjedelmére képest csak röviditve.

gyarságot és unitárizmust csak Erdély földje tartotta elválaszthatatlan szintézisben, nyugodtan megállapithatjuk, hogy Varga Dénes gyermek- és ifjukora impresszióinál, férfikorában vállalt missziós munkájánál fogva a transszilvanizmus egyik apostoli uttörője volt.

Ha ez a magyar szellemtörténet egyéb részében megvolt, ami kétségtelen, még nagyobb mértékben nyilatkozott meg az iskolaéletben. A pedagógiában is volt transszilvanizmus, mely átgyurta, a héthegyek tradiciójához izesitette még azt is, amit máshonnan átvett. Amde ennek a nevelési transszilvanizmusnak legeredetibb kifejezője éppen az unitárius pedagógia, mely egészen az erdélyi szellem terméke. Különös és sajátos szellemi termék ez, mert kifejezetten és tudatosan ápolta azt a lelkiséget, melyet Dávid Ferenc szuggesztiv egyénisége determinált s melynek hatását később a hitviták, az egyház fennállásáért vivott küzdelmek, a nagy unitárius szellemiségek: Szentábrahámi Mihály, Kriza János, Ferencz József müködése még jobban elmélyitettek. *Különös* ez az unitárius pedagógia, mert egészen erdélyi termék (az angol és amerikai egyházi kapcsolatok csak a XIX. században kezdődnek) és *univerzális*, mert mindég tudott reagálni az uj eszmeáramlatokra, magába tudta olvasztani, az élő élet részévé tudta tenni, ami igazán érték.

Az unitárius pedagógiának kemény történeti leckéket kellett kiállania. Eltekintve Dávid Ferenc életének diadalmas korszakától, mely János Zsigmondot is megnyerte az unitárius gondolatnak és vallásnak, sok üldözésen és elgáncsoláson kellett átmennie s „megélni“ csak nagy körültekintéssel tudott. Figyelnie kellett Erdély felekezeti érdekeire, az európai eszmeáramlásokra, az uralkodóház szempontjaira, a Dávid Ferenc determinálta hagyományokra; *egészen erdélyinek* és *egészen európainak* kellett lennie egyszerre. Részletmunkák apró müveleteit és a fogalmak összegezését egyszerre kellett végeznie.

Varga Dénes ambiciózus ifju volt, kitünő diák, aki európai horizontra szélesiti ismereteit külföldön. Tanulását a szentmihályi falusi iskolában kezdte, a gimnáziumi osztályokat Toroczkón, Tordán, Kolozsvárt végezte s itt tett kitünően érettségi vizsgálatot is. A tanitás áldozatos szolgálatát már Tordán megizlelte, mikor ötödik gimnazista korában az unitárius iskola I. elemi osztályát minden tárgyból tanitotta. A teológia elvégzése után három évig iskolafőnök és köztanitó volt. Mint harmadéves teológus rendkivüli hallgatóként, később rendes hallgató gyanánt iratkozott be a bölcsészeti karra. Két évig tanul ezután a londoni Manchester New College akadémiáján, amikor az Egyházi Főtanács előbb ideiglenes, majd később — tanári oklevelének megszerzése és pappá való felszentelése után — rendes tanárnak választja a tordai iskolához. Előbb tanára, majd igazgatója a tordai intézetnek és itt jogosan felbukkan a kérdés: hogyan elégedett meg az ambiciózus, Londonban tanult fiatal tanár a tordai intézet adta szük keretekkel. S erre a kérdésre a transszilvanizmus adja meg a feleletet, az a különös lelkiség, mely a lokális kötelességeket is univerzálisnak érzi,

összefüggésben látja tennivalóit: az unitárius eszme, az unitárius közösség és világszemlélet — távolabbról Erdély és a magyarság szellemi életével.

A tordai állás *elhivatás* volt Varga Dénesnek, egészen betöltötte lelkét. A lelkileg jól felkészült ember a kicsiny körben is egész feladatot lát, melyet csak teljes odaadással lehet megoldani.

„Őrök vigyázzatok a strázsán" — mondta a költő. Nos: Varga Dénes jól vigyázott a strázsán. Olyan volt, mint a jó pap, aki holtig tanul. *A tordai unitárius gimnázium történetéből* látjuk, hogy Varga Dénes misszionak érezte feladatát, melyre folyton erősitette lelkét. Az unitárius egyházban már 1859-ben szükségét érzik a tordai unitárius gimnázium története megirásának. 1893 ban bizzák meg vele Varga Dénest és Borbély Györgyöt. Varga évtizedekig gyüjti az adatokat, de nincs gyüjtésével megelégedve. Még 1900-ban is vissza akar lépni, mert nem akar hiányos munkával előállni. Csek Benczédi Gergely biztatására szánja rá magát, hogy a felkutatott adatok alapján megirja a könyvet. S Kénosi Tőzsér János Matriculái, Uzoni Fosztó István latin nyelvü egyháztörténete, Orbán Balázs Torda és környéke s a maga széleskörü egyháztörténelmi kutatásai alapján 1907-ben megirta A tordai gimnázium történetét, mely *egyike a magyar neveléstörténet legbecsesebb monografiáinak.* Nemcsak lokális büszkeség vezette e munkában, de az a meggyőződés is, hogy ebben hazánk müvelődésének egyik jelentős részét ismerteti meg s hogy a mult felmérése nélkül nem lehet a jövőt épiteni.

S Varga Dénes ebben a hatalmas könyvben szeretettel és tárgyilagosan méri fel Torda multját s ebben a tordai gimnázium történetét, mely *első bölcsője volt a tiszta unitárizmusnak*, mert alapitása a vallás első elterjedésével esett egybe. Mély átélés és pontos ismeretek jellemzik ezt a munkát, mely feltünteti az unitárizmus diadalmas és üldöztetéses napjait, a tordai országgyüléseket, melyek 1557—1568-ig világtörténeti viszonylatban is nagyszerü dátumai a lelkiismereti szabadságnak. Nem takarja el a komor időket, de büszke örömmel állapitja meg, hogy „e hitvallás terjedése a felvilágosodás és müveltség terjedésével versenyt tartott; ahol e hitfelekezet tért foglalt, városokban ugy, mint falvakban, mindenfelé iskolák keletkeztek, melyeket a hivek nagy áldozatokkal hoztak létre és tartottak fenn." S a lokális érték megállapitása történeti erővé lesz e megállapitásnál: „Dávid Ferenc mellett elitéltetésekor, 1579, január 1-én, vején kivül Óvári Péter és Sztárai Miklós tordai papok állottak, hogy a gyanusitott egyházat istenadta tehetségük szerint a hamis vádaktól megvédelmezzék".

Aprólékos, de sohasem fölösleges szeretettel időzik az iskola épületének, javitásának minden részleténél, mintha féltő buzgalommal minden követ ujra egymásra akarna rakni s nem feledkezik meg arról a jellemző felirat-versről, mely az iskola falán *a tudomány édességeinek és illatának megizlelésére csalogatja a növendékeket:*

„Nem élvezi tavasznak illatát
S a rejtekben nem lel hyblai mézet
Szúrós bokortól ki félti magát:
Tövis védi a rózsát, méh a mézet.

Nemcsak a könyvnek legfontosabb része, de Varga Dénes lelkületére is leginkább jellemző az iskola eddigi rektorainak sorozatos jellemzése. Bármennyire objektivek is arcképei, mégis felmelegszik hangja, mikor egy-egy elődjének életét és munkáját feltárja. S felvonulnak a történeti fejlődés keretében: Bogáthi Fazekas Miklós, Szentmártoni Végh István, Koncz Boldizsár, Kénosi Tőzsér János, Nagy János, Kozma Mihály, Aranyosrákosi Székely Sándor, Sebes Pál, Pálfy Károly jól megrajzolt nevelői és emberi alakjai. És felvonulnak az érdekesnél érdekesebb és jellemzőnét is jellemzőbb adatok a tordai unitárius iskola sajátosan kialakult életéről, a különös rendszabályokról, bünügyekről s „némelyeknek erkölcsi kötelezvényeiről", az esküdtek szerepéről és esküformáiról, a tordai diákok szinjátszásáról etc. s mindez ugy van megirva, ahogyan csak teljes lelki átéléssel és az ismeretek biztos birtokában lehet valamit megirni. Mi, akik az ő irányitása mellett tanitottunk, nagyon jól tudjuk, milyen őszintén átélte ő ezt az iskolatörténetet. Tudjuk, hogy mintaképei voltak a nagy elődök közt, akikhez méltó igyekezett lenni. Vallásossága, melyet lelki alkatán, s egyháztörténeti tanulmányain kivül az angol unitárius szabadelvü gondolkodás mélyitett el, végigkisérte egész életét. Magyarsága magától érthető volt, ezt neki sohasem kellett hangsulyoznia. Igazságos érzése, itélkezése tanulók vagy tanitók felett közismert volt. Megalkuvást nem ismert és elitélő véleményét sohasem hallgatta el. Nem szeretett embert megbántani, de még a bántó kritikát is inkább kimondta, mintsem hogy az iskolaügynek ártson egy személyi hiba elhallgatásával. A tanulók értékelésében példaadóan igazságos volt. Felekezet, nemzetiség, barátság, vagyoni állás nem billentette soha jobbra vagy balra itélete mérlegét. Az órák betartásában az óramű pontosságával járt el s ezt munkatársaitól is megkivánta. Az iskola legjobb tradiciói váltak vérré benne.

A tordai gimnázium története hozzátartozott Varga Dénes életmunkájához. Egy apostoli lelkü ember konfessziója volt ez és még ma is jól használható forrása az erdélyi magyar iskolaügynek. Két fontos esemény határmesgyéjén született a könyv. 1907-ben járt le az állammal kötött szerződés, mely a polgári iskolát az unitárius iskolával egyesitette és ugyanekkor készült az unitárius egyház az államnak átadni a tordai gimnáziumot. Ha erre anyagi okok kényszeritették is az egyházat, annál fontosabb érdek volt az unitárius szellem megóvása. Ennek a szellemnek megóvására sokat jelentett ez a könyv és sokat jelentett az egyház kikötése, hogy az állam az alkalmazott tanárokkal együtt veszi át az intézetet. De legtöbbet jelentett Varga Dénes személye.

Az állami átvétel felekezeti harcokat provokált, melyeknek kinos részleteit nem akarjuk felidézni. E felekezeti harcokba a városi tanácsnak is bele kellett szólnia és a tanári testületnek is nem egyszer állást kellett foglalnia. Ilyenkor éreztük, hogy a jellem a tehetségek koronája: ilyenkor éreztük, hogy Varga Dénes hatása nem zárult le azzal az időponttal, melyben a sors végzéséből állami vezetés alá került az iskola . . .

Még egyszer eljöttek a sorsdöntő napok. Az imperiumváltozás után az állami gimnázium román kézbe került s az unitárius egyház erkölcsi felügyelete alatt ismét megalakult a magyarság részére az unitárius gimnázium. Most ismét egész emberre volt szükség, most ismét Varga Dénes vállalta a vezetést. S dolgozott, irányitott tovább, ameddig a külső erők meg nem gátolták. Lelki erejéből mindég telt az áldozatra.

Tiz éve láttam őt utoljára, mikor tordai otthonában meglátogattam. Soha azelőtt nem láttam ilyen elérzékenyültnek. Könnyezve beszélt az elmult időkről. Mennyi élmény szánthatott végig a lelkén, amig megtette a nagy utat 1851-től 1928-ig és azon tul . . . Ő már megpihent, mi pedig gazdagabbak vagyunk egy keménygerincü és tisztalelkü ember emlékével . . .

Kemény Gábor.

Az uj német vallás-reformáció.

A világháboru utáni nagy összeomlás a német népet is sulyosan érintette. Ez a hatalmas többmilliós nép, mely a biztos győzelem tudatában indult neki a nagy háborunak, most megalázottan, elszegényedve ébredt tudatára reménységeinek kudarcára. Természetesen ez a rideg valóság nem járt minden megpróbáltatás nélkül. A nép sulyos lelki válságba jutott. És mint ahogy ez mindig lenni szokott egyéni életünkben is, amikor ugy érezzük, hogy minden e hagyott e világon, akkor önkéntelenül is menekvést, vigaszt és gyógyulást ott keresünk, ahol reméljük és hisszük, hogy van egy nálunknál hatalmasabb és jobb erő, mely egyedül képes bekötözni sebeinket. Igy fordult az álmaiban csalódott nagy német nép is spontán vágyakozással az Isten felé, akitől egyedül várt feleletet azokra a sulyos kérdésekre, hogy miért kellett elbuknia, megaláztatást és nyomoruságot szenvednie. A vallás misztikus mélységeiben igyekezett elmerülni és itt gondolt feleletet találni kérdéseire. Ha az igazságos szerető és jó Isten őket elbukni engedte, akkor bizonyára a hibát önmagukban kell keresniök és végül is az a meggyőződés kezdett kialakulni bennük, hogy sulyos helyzetük nem egyéb, mint Isten büntetése vétkeikért. Ilyen körülmények között lépett föl ennek az ideologiának legklasszikusabb képviselője Barth Károly lelkész, aki teologiájában az „eredendő bün tanát“, az emberi erőnek, erkölcsi képességeknek hiányát domboritotta ki. (Dualis praedestinatio). Az elkeseredett néplélek talajára ez a tan termékeny magként hullott és amit termett,

egy általános boruláto világnézet volt. A nép hovatovább jobban jobban kezdte hinni bünös voltát és sorsában ennek csak igazolását látta. Ennek természetes következménye volt azután, hogy ez a boruláto és folytonosan csak „mea culpat“ kiáltó nép elveszitette a magasabbrendü népi elhivatottságában vetett hitét, mert hiszen vallásos lelkületének kérdéseire is csak az előreelrendelés tanát kapta válaszképpen a dogmatikus egyház részéről, mely ebben a tanban látta teológiájának csucspontját. Még azok is, akik ugy vélték, hogy az egyház által adott dogmai hitvallás nem elégiti ki szomjas lelküket és az egyházon kivül igyekeztek megnyugvást találni, nem tudták mentesiteni magukat a tömeglélek általános pesszimizmusa alól és igy többnyire olyan divatos szellemáramlatokhoz csatlakoztak, amelyek a legsötétebb atheizmushoz, kommunizmushoz és sok esetben anarchiához vezetett. A nép lelkülete természetesen a gyakorlati életre is rányomta a maga sötét bélyegét. A gazdasági helyzet minden területe megsinylette az életnek csak sötét oldalát látó és sok lemondással telitett emberek ténykedését.

A helyzet mindinkább tarthatatlanná vált. Ha ez a hatalmas nép nem akart végérvényesen elbukni, ugy gyökerében kellett megváltozzék. Le kellett vetkőznie világnézetének sötét szineit, népi értékének és elhivatottságának tudatára kellett, hogy ébredjen. Egy uj lelki reformációnak kellett jönnie, melynek hivatása megtisztitani a lelkeket minden ránehezedő és kétségbeejtő tehertől, uj célokat kellett kitüznie és uj világosságot árasztania, mely minden lelket egyformán átmelegit, egybeolvaszt és föllelkesit. És az uj reformációnak akadtak lelkes apostolai, akik fölismerték a helyzet sürgős orvoslásának szükségességét és merték vállalni a nehéz harcot az elpuhultság, a lemondás és a sötétlátás szellemével. És megszületett a hitlerizmus, mint a nemzeti gondolat, az erő, közösségben vetett hit, a népi elhivatottság és öntudatos jövőben bizás képviselője. Fölismerték azt a régi nagy igazságot, hogy minden igaz életnek előbb biztos lelki alapot kell teremteni. Ha uj népet akarunk teremteni, mely egy jövőben vetett hit alapján dolgozik és alkot, akkor ennek a népnek először uj lelket kell adnunk: öntudatosat, nagy tettekre vállalkozó és derülátó lelket. A lélekhez pedig az Isten áll legközelebb, akit a vallásos hit köt össze az emberrel. Tehát az uj lelki alap megteremtéséhez az uj vallásos lélek megteremtése vált szükségessé a német nép számára is. Erre a nagy feladatra vállalkozott a hitlerizmus egyik legmarkánsabb képviselője Rosenberg, a Führer egyik legmeghittebb embere, aki mint az összehasonlító vallástudománynak és a történelemnek egyik legjobb ismerője, élesen látta meg, hogy a történelem folyamán azok a népek tudtak igazán maradandót és nagyot alkotni, akik az erős nemzeti öntudatuk mellett az ezzel szorosan összefüggő optimisztikus vallásos világnézet alapjára épitettek. Természetes volt tehát, hogy az összeütközés Rosenberg és a praedestinatio tanára fölépitett dogmatikus

teológia között elkerülhetetlen volt. Az egyház sulyosnak találta a támadást, mely őt érte, mint ahogy ez valóban igy is volt, hiszen hogyha feladja rendszerének egyik legerősebb alapját, az eredendő bűn tanát, félős volt, hogy egész teológiai rendszerük és ezzel egyházuk is széthull. Synkrétizálni, összeegyeztetni ebben az esetben lehetetlenség volt. Hiszen Rosenberg „Protestáns Zarándokok Rómában“ cimű irásában éppen az „eredendő bün tanát“ támadja élesen és veti el, mint a nemzeti szociálista derülátó világnézettel teljes mértékben összeférhetetlen tant. Látva pedig azt, hogy vallásos világnézetét a hivatalos és merev dogmákkal magát körülvevő egyházon keresztül nem tudja a nép lelkébe átültetni, uj formát keresett, melynek keretében rendszerét kifejtheti és tisztultabb Isten fogalmát és derülátó, nemzeti alapon álló vallásos világnézetét közkinccsé teheti. Igy született meg az uj „Német vallás,“ mely miután a keresztény Isten-fogalmat és elnevezést a vele élesen szenbenálló dogmatilus egyházak sajátitottak ki, ősi német ősvallási elemeket vett magába, melyeket azonban főképpen csak keretül használ uj vallásos világnézetük kifejtéséhez. Természetesen a dogmatikus egyházak fel is használták ezt arra, hogy Rosenberget és követőjét, mint Isten-tagadó, bomlasztó elemeket tüntessék fel, akik a kereszténységnek esküdt ellenségei. Erre vezethetők vissza igen sok esetben azok a sulyos összeütközések, amelyek az állam és az egyház között még ma is fennállanak.

Végül is föltehetné valaki a kérdést, hogy miért kisérletezik ez az uj vallásos irányzat Németországban ilyen látszólag visszaesést mutató pogány formákkal, hiszen ha Rosenberg és követői vallásos világnézetének legfőbb alapja az optimista világnézet, a praedestinatió tanának elvetése, a végtelen fejlődésben való hit és a népek jóra és nagyrahivatottságának stb. gondolata, amely az egy igaz Istentől van, akkor itt vagyunk mi unitáriusok. Mi, akik mindezt keresztény alapon, mint Jézusnak igaz követői képviseljük. Ennek magyarázatát abban találhatjuk, hogy Rosenberg az unitárizmusnak csak azt a nyugati államokban élő válfaját ismerhette meg, mely még nem tudott mentesülni a talán kissé tulzó egyénieskedéstól és nem lévén egységes, egyetemes egyházszervezeti formája sem, nem látszott alkalmasnak a szervezett és népi közösséget kihangsulyozó uj nemzeti vallásos világnézet számára. Mi erdélyi unitáriusok pedig, akik ugy egyházszervezeti rendszerünk, mint a tulzó individuálizmustól ment unitárizmusunk révén talán alkalmasak lettünk volna a német uj vallásnak kialakitására, sajnos nagyon távol esünk ahoz, hogy figyelmüket fölkelthettük volna.

Mindenesetre örömmel tölthet el bennünket az a tudat, hogyha még csak tapogatózva is, de az unitárizmus éltető ereje és vallásos világnézetünk szépsége, megfogja hóditani a világot.

R. Filep Imre.

Lelkészi jelentés

a Bukaresti Unitárius Missziói Egyházközség 1938. évi történetéről. [1])

Mélyen tisztelt Közgyülés!

Ismét összejöttünk, hogy egy év eseményein végigtekintsünk s a visszapillantás után tekintetünket a jövőre vessük. Számbavétel és tervezgetés. Rövidre foglalva ez a mi életünk menete. Áttekinteni a munkamezőt, melyen munkásokul rendelt a Gondviselés s miután számbavettük az általunk végzett munkát, tovább szövögetni az ezután elvégzendő munka reménység fonalát.

E visszapillantás alkalmával jó előre le kell szegeznem, hogy — hála a Gondviselés segitő jóságának — az elmult évben is sikerült egyházközségünk hajóját előbbre vinnünk s a reménység vizein egy biztatóbb kilátásokkal kecsegtető uj évbe átvezérelnünk.

Igyekezve rövidre foglalni a beszámolást, jelentésemet a következőkben tehetem meg:

A mult évben öt keblitanácsi gyülést tartottunk (jan. 23, május 1, jun. 19, aug. 17 és dec. 29-én). Évi rendes közgyülésünket 1938. február 17-én tartottuk meg. Ezen kivül egy rendkivüli közgyülést tartottunk az esperesi vizsgálat alkalmával 1938. május 8-án s egy diszközgyülést 1938. junius 5-én, (mely alkalommal egyházközségünk öt éves fennállása évfordulója alkalmából tartottunk ünnepséget).

Gyüléseink általában nagyon látogatottak voltak.

Az esperesi vizsgálat alkalmával tartott közgyülésen hiveink szép számmal voltak jelen s az esperesi vizsgálat megelégedését fejezte ki hiveink templomlátogatási buzgósága az egyházközség belső élete felett. Külön kiemelkedőnek tartotta esperesi vizsgálat a Nők Szövetsége és Ifjusági Egylet munkáját s az egyletek vezetőségének és tagjainak elismerését tolmácsolta a felvett jegyzőkönyvben is.

Diszközgyülésünk alkalmával egyházközségünk öt éves fennállásának szenteltünk ünnepet. Dr. Kiss Elek, egyházi főjegyző ur, személyesen vett részt ünnepségünkön Egyházi Főhatóságunk képviseletében s az ünnepi istentiszteleten pünkösti egyházi beszédet és urvacsorai ágendát tartott, majd az istentisztelet utáni diszközgyülésen Egyházi Főhatóságunk nevében üdvözlő beszédet mondott. Beszédében kiemelte missziói munkánk fontosságát s e munka eredményességére Isten áldását kérte. Ugyaneznap d. u. a ref. elemi iskola disztermében vallásos ünnepélyt tartottunk, mely alkalommal a disztermet megtöltő közönség előtt Dr. Kiss Elek főjegyző ur tartott nagyon értékes előadást „Az unitárius kereszténység vallás-erkölcsi megalapozásáról."

Év folyamán az anyakönyvi bejegyzések a következők voltak:

---

[1] Abban a reményben adjuk közre, hogy hitbeli testvéreinket széles körben érdekli az ókirályságí misszió.

Megkereszteltetett négy fiu és 1 leány, mind törvényes. Megeskettetett 7 pár, 1 tiszta unitárius, 2 unitárius férfi róm. kat. nővel, 2 unitárius férfi ref. nővel s 2 unitárius nő ref. férfivel. (Az esetleges vadházasságokra nézve nehéz képet nyernünk a város nagy terjedelme s hiveink magánéletének nehezebb megismerésa miatt). Konfirmált 6 leány (fiu egy sem). A konfirmáltak közül 3 Bukarestben, 3 Buşteniben állt elő. Ez a létszám szokatlanul alacsony volt. Az 1939. évben a konfirmálók száma 15—20 közt lesz. Elhalálozás kettő volt; egy 23 éves katona s egy másféléves gyermek. Áttérés utján gyarapodtunk kilenc személlyel, 6 férfi, 1 nő és 2 gyermek; tőlünk kitért egy férfi és egy nő, mindkettő az ortodox egyházba.

Hiveink létszámát pontosan megállapitani az állandó beözönlás és hazamenetel miatt nem tudtuk. Nyilvántartásunkon átlag ezer személy körül van a mindenkori létszám, de ha a bukaresti magyarság nagy létszámára gondolunk, legalább is kétszeresére tehető még azoknak a száma, akik nyilvántartásunkban nem szerepelnek. Hiveink nyilvántartása és felkeresések utján ujabb, eddig nálunk nyilván nem tartott hiveink után való érdeklődés munkája oly sok időt vett igénybe, hogy lelkész mindenféle irányú munkája mellett sikeresnek mondható.

Istentiszteleteink elég látogatottak, ha azt vesszük, hogy öt évvel ezelőtt a vasárnaponkinti átlag 21 volt s most 32, de nem elég látogatott, ha hiveink tényleges létszámát vesszük alapul. E tekintetben mentségül hozható fel a város nagy terjedelme s az a tény, hogy a távolról jövőknek személyenkint 10—14 lejbe kerül a villamosköltség, de nem mentség ez akkor, ha arra gondolunk, hogy ezt az áldozatot lelkiekben való gyarapodásunk érdekében hozzuk, s még hozzávehetjük azt is, hogy egy hónapban legalább egyszer mindenki meghozhatná ezt az áldozatot s már akkor is szebb volna az eredmény. Ugyancsak mentségnek tekinthető az a tény, (sajnos, hogy még mi kell mentséget keresnünk hiveink számára) hogy az istentiszteleti helyiségünk, a bérelt iskolai terem semmi vallásos elmélyedést, különösebb vonzó hatást nem vált ki a maga szemléltető fali képeivel, harci jeleneteivel, vagy kényelmetlen (gyermekek számára készitett) padjaival. Ha egyszer a „saját" helyiségünkben jöhetnénk össze, legyen az akármilyen szerény, az érdeklődés hiveink részéről is remélem nagyobb lenne. Külön kiemelkedőnek tartom azt a tényt, hogy Ifjusági Körünk megalakulása óta ifjuságunk sokkal buzgóbban látogatja az istentiszteleteket, amiért illesse elismerés őket.

Az urvacsorával élők létszáma év folyamán nagy emelkedést mutatott. Mig a mult évben, illetve 1937-ben, az urvacsorával élők átlag létszáma ünnepenkint 65 volt, 1938-ban ez a létszám 77-re emelkedett. Külön kiemelendő husvéti istentiszteletünk, mely alkalommal magyar husvétkor 130 személy vett urvacsorát (román husvétkor még 15 személy). Karácsonykor szintén több hivünk vett urvacsorát, mint az eltelt 6 év alatt bármely karácsonykor.

(Folytatjuk.)

Egy uj próbálkozás.

A nemzetközi szabadelvű vallásos ifjuság egyesülete 1938. év nyarán Leersumban (Hollandia) tartott konferenciája alkalmával ujból felvetette azt az igen fontos kérdést, hogy mit tehetnénk mi szabadelvü vallásos ifjuság az embertestvériség elmélyitése és annak szélesebb körben való megvalósitása érdekében?

Belátva azt, hogy senkit látatlanban sem szeretni, sem gyülölni nem lehet, de egy népet és annak tagjait megismerni a maguk valóságában csak személyes érintkezés utján lehet, segiteni akarja az ifiuságot az egymás megismerésében. Hiszen kétségtelen, hogy sokkal többet ér valamelyik országban eltölteni egy hónapot, mint tiz könyvet elolvasni róla.

A konferencia arra a határozatra jutott, hogy egy széleskörű nemzetközi ifjusági csereakciót kell létesiteni a külömböző nemzetek szabadelvű vallásos ifjusága között. Ennek a mozgalomnak a vezetésével engem biztak meg, azt remélve, hogy angliai, amerikai, hollandiai, cseh- és magyarországi és erdélyi széleskörü ismeretségemnél fogva képes leszek ennek a fontos munkakörnek a betöltésére. Sokat nem kérdeztek tőlem, hogy vállalom, hanem csak ideállitottak a posztra és most cselekedni kell.

A nemzetközi szabadelvü vallásos ifjuságnak ez egy uj próbálkozása, melyet minden szülőnek és ifjunak meg kell ragadni és boldogan készülődnie egy igazi értékes nyárra.

A csereakció szabályai egy nehány pontban foglalhatók összse:

1. A folyamodványban kimutatandó, hogy a folyamodó melyik országot vagy várost kivánja meglátogatni, ott szeretne-e valamelyes tanulmányt végezni és mennyi ideig szándékszik ott maradni. Ehez a folyamodványhoz csatolnia kell a helybeli lelkész és az ifjusági vezető (ha van) javaslatát, egy fényképet és egy rövid önéletrajzot.

2. Előzőleg személyesen is levelet kell váltani a „csere családjával."

3. A cseregyermekek a család fogadott gyermekei lesznek arra a bizonyos időre. A csere eredménye természetesen a személyek egyéniségétől és jó érzésétől van függővé téve.

4. Minden család felelős az elfogadott gyermeke ellátásáért és a teljes szülői szeretetben való részesitésért. Minden család ugy kell bánjék és vigyázzon a fogadott gyermekére, mint ahogyan kivánja, hogy az ő gyermekével bánjanak.

Az utiköltséget természetesen mindenki saját maga fedezi. Korhatár tizenhatévtől harmincöt évig. Bármely nemű és foglalkozásu unitárius ifju folyamodhatik.

A folyamodványokat kérem legkésőbb május 1-ig cimemre küldeni.

Harringtonné Szánthó Vilma,
Morschongel 9, Leiden, Hollandia.

Kataszó.

B . . . község határán, a nyugati oldalon van egy helyiség, melyet *Kataszónak* hivnak. E helyen két hatalmas gyertyánfa állott, melyeknek árnyékában nyári szénacsinálás idején oly kellemes volt megpihenni. Diákkoromban, — haj, de régen volt — a nyári szünidőn gyakran pihentem meg szénacsinálás közben ezek alatt a fák alatt s ekkor kérdeztem meg édesanyámtól: miért kapta ez a hely a *Kataszó* különös nevet. Édesanyám elmesélte nekem a *Kataszó* név történetét, Nagyon szép, nagyon érdekes történet. Még eddig sohasem olvastam irásban. Jegyezzük föl, hogy e szép történet ne menjen feledésbe.

Kataszó mondát egykoron, egy szép napsütéses délután igy mondá el édesanyám a gyertyánfák árnyékában.

Ezen a helyen valamikor réges-régen egy nagy erdő volt, az erdőben pedig hatalmas nagy barlang. Az erdő nagyon sürü volt, a barlang szája pedig kicsiny és igy a falu népe nagy veszedelmek idején a barlangba szokott menekülni. Kitünő hely volt, mert az ellenség a sürü erdő miatt nem talált az elmenekültekre. A barlangban nagy termek, patakok, kitünő forrásvizek voltak, egy kis falu sokáig megélt ott, hogyha elegendő élelmet vihettek be magukkal.

1242-ben a magyarokat óriási veszedelem fenyegette. Egy óriási nagy tatár hadsereg lepte el az országot. A „kutyafejü" tatárok mindent elpusztitottak utjukban. A falvakat és városokat fölégették, az embereket, aggokat, nőket és gyermekeket irgalmatlanul lemészárolták. Amikor B . . . felé közeledett a gyilkos tatár népség, a falu népe összeszedte a legszükségesebb dolgokat, élelmet, ruházatot és a barlangba menekült. Egy vitéz, bátor legény: István, künn maradott, hogy figyelje az eseményeket, mint az előőrsök szokták. István az erdő szélén lesbe állott és figyelte a tatár csorda működését. Hát bizony ez a művelet nem volt áldásos, mert a falut felgyujtották, az állatokat elhajtották. A tatároknak gyanus volt, hogy senkit sem találtak otthon. Emiatt mindenfelé nagy kutatást rendeztek. Felkutatták az egész erdőt és Istvánt elfogták.

A foglyot vallatóra fogták, hogy mondja el: hol vannak a falusiak. Ezt István a világ minden kincséért sem árulta el. Ezért halálra itélték és kegyetlen kinok között kivégezték, Orrát, fülét, karjait levágták s azután a fejét kétfelé hasitották. István némán türte a szenvedéseket, de a halála pillanatában mátkájának: Katának a nevét elsóhajtotta. A tatárok már rég benn voltak az or-

ságban s egy kevéssé megtanultak magyarul. Ahogy István meghalt, bementek az erdőbe és egy magyarul tádó tatár nagy hangon kiáltotta! Kata hó! Kata hó! Kata hó!

Kata a barlangban mindennap imádkozott a vőlegényeért. A tatár kiáltását a vőlegénye szavának vélte. És a kiáltásra válaszolt: Itt vagyok: gyere ide te is! Az öregek hiába intették, hogy hallgasson. A szerelmes sziv nem tud hallgatni. A tatár meghallotta a Kata szavát. Az ellenséges horda fölfedezte a *Kata szavára* a rejtekhelyet s a népet lemészárolta. Azóta ezt a helyiséget *Kataszónak* nevezik a Kata megszólalása miatt.

* * *

Igy adja elő a monda a *Kataszó* név keletkezését. A tatárok rég visszavonultak ázsiai hazájukba, a barlang rég eltünt, a régi nagy erdőségnek az utolsó fáját is kivágták, vagy kidölt a földből és Kataszó területén gondozott kaszálók és megművelt szántóföldek vannak. Tavaszi és nyári időben minden az életről és termékenységről beszél. Csak a hely neve: a *Kataszó* beszél egy gyászos, fájdalmas történetről. Ne feledjük el az ily történeteket!...

B. P.

Kenyér és bor.

A kalapácsütések halkulnak,
Mellyel a Krisztust szegezik fára...
S az utvonal mindegyre tisztultabb,
Mely felfelé visz a Golgotára.

Ott minden nyom szilárd talajt talál,
Melyen állhat életét megvetve...
S a nagypénteki orkán ha eláll,
Bizón nézhet aztán a keresztre.

S az izsóp, mely a Szentszájig ért fel,
Meghajolva törten hull a porba,
Az ecet megédesül s cseppjei...
Vérré váltan hullanak a porba.

S a Test, mely érettünk megtöretett
Hitet adott, erőt, szent nyugalmat...
S a Templom hasadt kárpitja felett
Harmadnap állt, Égi birodalmad!

Dull Lászlóné, Szent-Iványi Anna.

A keresztény vallás elemei kérdésekben és feleletekben.

Az unitáriusok értelme szerint.

Befejező közlemény.

XXIV.

Remélled-e, hogy az Idvezitő Úr Jézust valaha meglátod?

Igen is; mert őt rendelte az Isten itélőbiróvá, hogy az emberi lelkeket megitélje a végnapon; ő fog engem is egykor megitélni a szerint, a mint ez életben cselekedtem jót, avagy gonoszt.

XXV.

Mint lesz dolgod a jövő életben, ha jó voltál a jelenben?

1. A boldog mennyországban leszek az Istennél, édes Idvezitőm s minden jó lelkek társaságában.

2. A jövő életben ismerni és érteni fogom mindazt, valamit e földön nem voltam képes átlátni és megérteni.

3. Ott nem érzek többé semmi szenvedést, betegséget, nyomoruságot; örökké tartó lesz örömöm és boldogságom.

XXVI.

Hát ha rossz voltál a földön, mint lesz dolgod a jövő életben?

1. Akkor soha sem lehetek az Istennél, mert hozzá, mint legtisztább lélekhez, csak tiszta lelkek közeledhetnek.

2. Ki leszek zárva a kegyes és jó lelkek boldog örömeiből: mert a rossz és istentelen lélek szükségképpen örökké boldogtalan.

XXVII.

Hogy idvességedet haszonnal munkálhassad, mire van neked minden pillanatban szükséged?

Szükségem van az Isten erősitő szent Lelkére, valamint mi emberek testi szükségeinkben sem lehetünk el az Isten segedelme nélkül: szintoly szükséges ez nekünk a mi lelki szükségeinkben, arra nézve t. i., hogy naponként bölcsebbek, erényesebbek és boldogabbak lehessünk.

XXVIII.

Az Isten szent Lelke munkálkodik-e ma is a keresztény emberben?

1. Az Isten szent Lelke ma is munkálkodik én bennem; felvilágositja értelmemet, hogy az igazat és jót megismerjem; erősiti akaratomat, hogy a mit jónak, igaznak lenni megismertem, a mellett állhatatos legyek.

2. Megismerteti velem gyengeségemet, s megtérésre és jobbulásra indit; vigasztal inségben, nyomoruságban s eleveniti szivemben az örök élet édes reményét.

XXIX.

Mi módon munkálkodik az emberben a szent Lélek?

1. Nem valami csodálatos, rendkivüli módon, hogy felesleges lenne azáltal az embernek önmunkássága.

2. Az Isten nem teszi helyettem azt, a mit magam megtehetek és tenni kötelességem, hanem csak eszközök által munkálkodik bennem, melyeket az ő bölcs gondviselése nyujt nekem s hathatóssá teszen lelkemben. Ezen eszközöket szükség használnom s minél lelkesebben használom, annál inkább munkálkodik a szent Lélek.

XXX.

Mondj elő nehányat azon eszközök közül, melyek által a jónak, az erénynek gyakorlását naponként könnyitheted s előmozdithatod?

1. Imádnom kell gyakran az Istent s jóvoltát hálásan emlegetnem. A reggel, a dél, az alkony, derült és borult órák egyaránt hivják a buzgó lelket szivbeli ömledezésre.

2. Emlékeznem kell szüntelen arról, hogy én az Isten szemei előtt vagyok.

3. Minden estve fontolgatnom kell, mi jót miveltem, vagy mulasztottam el a lefolyt napon, hogy a holnapot mánál jobban használjam.

4. Kerülnöm kell a rosszak társaságát s igyekeznem megnyerni a jók barátságát.

5. A Jézus Krisztus példáját mindenek felett szemem előtt kell tartanom.

6. A vasárnapot és ünnepnapokat jól kell használnom. Csendes- és figyelmesnek kell lennem az Istenházában; hálával és nagy örömmel kell fogadnom szülőim jó tanácsát, tanitóim oktatását s a jó és hasznos könyvek olvasását minden időtöltésnél inkább szeretnem.

7. Keresztséget látva, azt kell meggondolnom, hogy engem is csecsemő koromban vizzel megöntöttek, vagy megkereszteltek; azért kötelességem lelki tisztaságra törekedni, melyet a keresztségi tiszta viz ábrázol s Istenemnek s Idvezitőmnek rendületlenül hive lenni.

8. Annak idejében élnem kell gyakran az Úrivacsorával, mely a szent asztali kenyér és bor által ábrázolja az Úr Jézusnak érettünk megtöretett testét és kiontatott vérét s alkalmat szolgáltat nekünk embertársainkkal való egyességünket s keresztényi hitünket nyilván vallani a világ előtt.

9. A Bibliát, vagy a Szentirást gyakran kell olvasnom, mint a legjobb könyvet, mely az Istennek szent akaratját előmbe adja; kötelességimre emlékeztet, és azoknak hü teljesitésére buzdit; s egyszersmind javit és megnyugtat.

VÉGE.

A keresztény vallás elemei kérdésekben és feleletekben. (Az unitáriusok értelme szerint). Channing E. Vilmos kis kátéját, melyet boldogemlékü Kriza János püspök forditott volt le magyar nyelvre, s melyet az elemi iskolában sokáig tanitottak is, lapunkban folytatólagosan közreadtunk és belőle külön lenyomatot is készitettünk. A közreadással és különlenyomat készitéssel nem gondoltunk arra, hogy e kis káté ismét bevonuljon az elemi iskolai tankönyvek közé, hanem az, hogy a közelmultnak ezt az értékét megmentsük a feledéstől. E kis könyvecske az első, mely a dézsi egyezkedés bilincsei nélkül jelent meg. Az unitárius vallás szellemi épületébe szervesen belekerült. Meggyőződésünk szerint a jövőt csak ugy épi'hetjük s keresen, ha a mult értékeit sem feledjük el. A kis káté 5 lei és a postaköltség. Megrendelhető a Dávid Ferenc Egyletnél.

Az Unitárius Konfirmációi Emlék legujabb kiadása megjelent uj átdolgozásban. A régi cikkek mellett olvashatják Dr. Varga Béla és Dr. Kiss Elek főjegyző cikkeit. Az emlék ára 5 lei és a postaköltség. Megrendelhető az Unitárius Közlöny kiadóhivatalánál. Szeretnők, ha egyes központi helyeken lakó lelkésztársaink vállalkoznának a szétküldésre, mert kisebb mennyiségben való szétküldés nagyon költséges. A nyomdaárak pedig nagyon magasak. Kiadványainkkal csak ugy tudunk kijönni anyagilag, ha az illetékesek segitségünkre jönnek szives közremüködésükkel.

Az Unitárius Közlöny előfizetése. Hogyan áll kedves hitrokonunk az Unitárius Közlöny dijaival? Ne feledje el, hogy az Unitárius Közlöny elfogadása a törvény szerint is kötelezővé teszi a dijak befizetését (kivéve, akiknek missziói példányként jár!) Mi szeretettel küldjük a lapot hittestvéreinknek. Ugyanazt a szeretetet kérjük kedves olvasóinktól is. A hátrálékok és előfizetések beküldését minél előbb kérjük. A lakásváltozást is kérjük bejelenteni.

Az Unitárius Közlöny előfizetési ára évi 36 lei. A D. F. E. évi rendes tagsági dija 60 lej. A D. F. E. örökös alapitói dija 1000 lej. A rendes- és alapitó-tagok egyleti tagsági jogaik gyakorlása mellett kapják az Unitárius Közlönyt is. Az előfizetési dij csak a Közlönyre jogosit. Kivánatos tehát, hogy mindenki lépjen be az egylet tagjai sorába s dijait rendezze. Egyleti jogait csak az gyakorolhatja, aki tagsági dijait rendezte. Előfizetés külföldre 90 lej. Minden pénzküldemény Gálfi Lőrinc pénztáros cimére küldendő Cluj, Calea Marechal Foch 12.

Halálozások.

Özv. Kádár Lázárné sz. Horváth Eliza néhai boldogemlékü Kádár Lázár korondi lelkész, kereszturköri egyházköri jegyző neje 89 éves korában, özvegységének 26-ik évében, rövid szenvedés után február 13-án elhunyt. A megboldogult papné nagy családnak volt életadója és éltető lelke. Azok közé az anyák közé tartozott, akik a családban találták föl hivatásuk teljességét. Gyermekei és unokái mellett az egész unitárius egyház gyászolja a boldogemlékü matrona halálát. Az igazak emléke áldott; a menynyei Atya kebelében legyen áldott a pihenése!

Simonffy Gizike, Simonffy Tamás C. F. R. tisztviselő és neje Csegezy Ida kedves leánya, életének 22-ik évében február hó 18-án hosszas és sulyos szenvedés után csendesen elhunyt. A megboldogult élete csak igéret, egy szép igéret volt s ezért maradt mélységes fájdalom a szülők és testvérek lelkében. A mindenható Isten adjon égi boldogságot a sokat szenvedett léleknek, a szülőknek és testvéreknek pedig megnyugvást, vigasztalódást!

Lőrinczy Józsefné. Sulyos gyász érte *Lőrinczi Domokos* kissolymosi lelkésztársunkat. Január hó 25-én halt meg édes anyja *Lőrinczi Józsefné* sz. *Taar Zsuzsánna* 74 éves korában Csekefalván. A családjáért élő és dolgozó székelyasszonyok mintaképe volt. Kiterjedt rokonság fájlalja a veszteséget. Mi is őszinte kartársi és unitárius testvéri szeretetünk mély részvétével osztozunk lelkésztársunk gyászában.

Pázsint Antal gazdatiszt meghalt 31 éves korában Dálnokon szivszélhüdés következtében. Néhai Pázsint Mihály lelkésznek volt legkisebb fia az első feleségétől. Özvegy Pázsint Mihályné március 2-án temettette el, akinek mostohagyermeke volt. Emléke legyen áldott, nyugodjék csendesen az anyaföld ölében.

Fohász.

Uram, csónakom zátonyra futott...
Szememben elégett már a könny...
E végtelen vizen, igy, hova jutok?
Sorsomban nem lesz napfény, öröm?

Uram, a sajkám elrohant az árral...
Hiába vetém latba az erőm...
Megtelt iszappal, tengeri sárral...
S Te szóltál Uram:
„E sajkát összetöröm...“

Uram, Te adád a fát, miből sajkám készült...
Uram, Te azt összetörheted..
Te láttad, hogy csónakom felett vész ült...
Uram, a sajka, a hullám a Tied.

Nemes Nagy Mártha.

Az Unitárius Nőkszövetsége közgyülése.

Az Unitárius Nőkszövetsége évi rendes közgyülését március hó 21-én, d. u. 4 órakor tartotta meg a Cal. Mar. Foch 10 szám alatt levő helyiségében a tagok és vendégek élénk érdeklődése mellett. A közgyülés most is, mint mindenkor imával kezdődött. Az imát Benczédi Pál kollégiumi vallástanár mondotta. Azután özv. Csifó Salamonné elnöknő szeretetteljes, tartalmas beszéddel nyitotta meg a közgyülést. A tartalmas megnyitó egy jól vezetett és hivatása magaslatán álló egyesület állandó és szeretetteljes munkakörébe világitott be. Szeretetteljes szavakkal üdvözölte a tagokat és a különböző más nőegyletek megjelent képviselőit. Ezután Lőrinczy Istvánné tartotta meg az egész évi munkakört magába foglaló titkári jelentését. A tömör és alapos munkát magába foglaló jelentésnek főbb adatait az alábbiakban közöljük. Mindenek előtt megemlékezett a Nőkszövetsége veszteségeiről: a nagytevékenységü és erős akaratu Dr. Boros Györgyné tb. elnöknő, a halkszavu, méla akkordokat pengető költőnő: Ürmösi Károlyné alelnöknő és végül az egylet ügyeit mindig szivén viselő választmányi tag: Szabó Rezsőné haláláról. Azután az elmult esztendő müködéséről nyujtott egy összefoglaló képet, melyből megismerhettük azt a szép, emberszerető munkát, melyet a Nőkszövetsége az elmult 1938. évben is kifejtett. Ezekből megemlitendők a gyüléseken kivül a kötőkék, a febr. 15-én rendezett müsoros táncestélv és az október 1-én rendezett templomi hangverseny. A Napközi Otthont csak szük keretek között lehetett fenntartani, mert az egyházközség az épitések miatt nem tudott erre a célra helyiséget bocsátani rendelkezésére. 1938 őszén már nem nyitották meg a Napközi Otthont, de azért a rászorultakon segitettek, mert nagyobb mennyiségü zöldséget bocsátottak a rászorultak rendelkezésére. Az aranyostordai birtokosok nagymennyiségü adománya tette lehetővé a szeretetnek ezt a munkáját. Fedezte ez évben is egy örökbefogadott fiunak ellátási és tanulmányi költségét, mikor egy kövendi házaspár örökbefogadta az eddig nevelt fiut. A városi pártfogó egyesület felkérésére a kiskoru bünözők felügyeletéről tagjai segitségével gondoskodott. A főgimnázium arra rászorult tanulóinak ruháit többizben megfoltozták, ez által is pótolni akarták a szülői ház gondosságát.

A julius hó első napjaiban rendezett ifjusági konferencia szá-

mára ingyen átengedte hallltermét, az ifjuság számára közebédet rendezett. Részt vett a Méhészeti Egylet által rendezett kiállitáson, a régi torockói szoba és régi kézi munka kiállitásával aranyérmet nyert. Junius hó 2-án teát adott Forster Ieltya hollandi papnő tiszteletére az ifjuság bevonásával. Az elemi iskolás gyermekek számára minden nap egy pohár meleg tejet juttattak. Több beteg és tehetetlen rászorultat segélyeztek, két izben temetési segélyt, kamatnélküli kölcsönt pedig több esetben nyujtottak. Az egyetemi hallgatók kölcsönkönyvtárához 500 lejjel járultak hozzá. A Lutheránus Nőkszövetsége által rendezett bazáron részt vett kiállitott tárgyakkal. Gyüjtőivekkel házról-házra való járással 29.650 lejt gyüjtött. A hallteremből a ruhatárral együtt begyült 52,935 lej, tagdijakból és adományokból 4500 lej, Napközi Otthonra önkéntes felajánlásokból 6527 lej, karácsonyi perselyekből és gyüjtőiven 12,130 lej.

A bevételekből házbér-, fa- és pénzsegély cimen kifizettek 14,315 lejt; tansegélyt középiskolai tanulók között 8969 lejt, a Napközi Otthon fenntartására 10,237 lejt, házbérre 90,000 lejt, személyzeti kiadásokra 14 474 lejt, irodafenntartás, fütés, világitás 14,755 lej, tiszteletdijban 500 lejt, orgonajavitásra 500 lejt, Országos Szövetség tagdijában 1300 lejt, kölcsönt 7100 lejt. A karácsonyi ünnep alkalmával 200 darab szeretetcsomagot osztottak szét. Szegénysorsu gyermekeket cipővel és ruhával látták el. A karácsonyi adományok értéke 10,971 lej volt.

A jótékonysági gyakorlat mellett nem feledkezett meg a hitvédelemről sem. A vallásos tudat ébrentartására, az unitárius családok felkeresésére megtettek minden lehetőt. 1938 októberében megalakult bibliakörben a vallásos élet elmélyitésével foglalkoztak. Örömmel és köszönettel vette a Nőegylet Dreiszig Istvánné 500 lej adományát biblia és más vallásos könyvek beszerzésére a hiveknek kölcsönadás céljából.

Az egyes szakosztályok jelentéseinek elfogadása után közgyülés a tisztikart választotta meg a következő három évre, mert a tisztikar megbizatása lejárt. A választás eredménye a következő: Elnök: Csifó Salamonné. Alelnökök: Csató Pálné és Szentmártoni Kálmánné. Titkár: Lőrinczy Zoltánné. Pénztáros: Szathmáry Juliska. Jegyző: Vályi Ilonka. Ellenőr: Dr. Kiss Elekné. Pénztárvizsgálók: Vaska Dezsőné és Tana Ferencné. Választmányi tag: Szigetváry Józsefné. Rövidre szabott tudósitásunk egy év nemes munkájáról tesz tanubizonyságot.

Az Ürmösi Károlyné emléke cimü füzet megvétele alkalmával az elhunyt emlékalapjára a következő adományok folytak be: Özv. Dreschmidt Ferencné Arad 500 lej, Szalontai Béláné Sz.-Keresztur 100 lej, Simó Zoltán 20 lej, Uzoni Gyuláné, Végh Erzsi Brassó, Vajda Péter Szathmár 10—10 lej. Felkérjük az elhunyt költőnő tisztelőit és barátait, hogy az elhunyt emlékére létesitendő alapra szánt adományaikat az „Unitárius Közlöny“ szerkesztőségéhez sziveskedjenek eljuttatni.

Bucureşti-i tárgyalások. *Dr. Varga Béla* püspök úr *Dr. Mikó Lőrinc* egyházi titkár kiséretében március hó elején Bucureştiben volt nehány napig és az egyház ügyeit megtárgyalták a szakminiszterekkel. Igy beható tárgyalás alá vették az egyház ügyeit, a kongrua fölemelésének és a felekezeti tanitók fizetésének és a felfüggesztett kongruák ügyét. A miniszter urak előzékenyen fogadták az egyházfő előterjesztéseit és megigérték azok teljesitését.

A NUF unitárius tagja. Amint ismeretes, Románia uj alkotmányában lefektetett elvek szerint a magyar kisebbség a *Nemzeti Ujjászületés* arcvonalában kisebbségi szakosztályt szervezett. E szervezet vezetőségének egyetlen unitárius tagja Ifj. Dr. Mikó Lőrinc. Az ifju ügyvéd afiának, aki a közélet terén, különösen irodalmi téren, már eddig is nagy és értékes munkásságot fejtett ki, sikert és szerencsét kivánunk az uj munkamezőn.

Egy félesztendő Dicsőszentmártonban. A dicsőszentmártoni unitárius gyülekezet ősz lelkipásztora csaknem egy félszázados munkálkodás után nyugalomba vonult s az egyházközség élére uj vezető került. Uj ember került a régi helyére ifju lelkesedéssel, friss energiával s a lelkekben egy vágy élt csupán: az uj vezetés alatt uj élet, friss, lüktető, eleven élet áradjon! S ime a kép bámulatos eredményt mutat az utóbbi félév lefolyása alatt. Bizonyságot nyujt, hogy megfeszitett erővel, odaadó munkával és kitartással gazdag aratást érhetünk. A szervező és ujraépitő munka a mult év augusztusában veszi kezdetét, mikor elfoglalta állását az uj lelkész. Már augusztus 27-én jólsikerült majálist rendez az egyházközség s aztán ahogy segitőtársat kap az uj lelkész a melléje kinevezett Kiss Zoltán segéd-lelkész személyében, még nagyobb lendülettel indul meg az alkotó munka. A vallás-erkölcsi és egyháztársadalmi munkán kivül, mely a templom és a különféle egyletek kebelén nyer megoldást, egymást követik a kulturális megmozdulások, a mükedvelő, szórakoztató, anyagilag és erkölcsileg épitő és erősitő estélyek megrendezése Október 29-én szüreti mulatságot rendeznek. November 26-án előadják az „Érettségi"-t nagyon szép sikerrel. 1939 január 1-én Petőfi ünnepéllyel egybekötött bált tartanak. Majd január 15-én Radnóton megismétlik az „Érettségi" előadását s január 22-én Dombón.

Radnóton ezáltal gyarapitják az unitáriusok tekintélyét az erkölcsi és anyagi sikernél fogva, melyet az előadással elértek. Az itt begyült tiszta jövedelemnek felét e leányegyházközség javára forditják. Február 12 re a székelykereszturi unitárius főgimnázium tanárai és növendékei részére egy tanulmányi kirándulást készitenek elő, mellyel kapcsolatosan gazdag müsoru programos estélyt tartanak. Ennek jövedelméből 5800 leit juttatnak a gimnáziumnak. S közben egy uj unitárius mükedvelő gárdával készülnek a „Vereshaju" előadására, melyet február 21-én nagy sikerrel elő is adnak. Mindezek az erkölcsi és kulturális siker mellett nagyban hozzájárultak az egyházközség megerősitéséhez, mivel kb. 28 ezer leivel gyarapitották az egyházközség vagyonát s azonkivül a kereszturi gimnáziumnak, radnóti filiának és dombói egyházközségnek több mint 10.000 leit jövedelmezett. A félesztendő képe nem lenne azonban teljes, ha kimaradna egy nagyon fontos és üdvös akciónak a megemlitése, mely kéthetes kitartó munka után meghozta 1938 karácsonyára az egész egyházközség boldogságára a kellemes ünnepi örömöt, a szép karácsonyi ajándékot, azt a tényt, hogy fütött és világitott templomban hallgathatta a gyülekezet az istenigéjét. Ez az eredmény is több mint harmincezer leibe került, mely összeget a hivek gyüjtés utján hozták össze. Alig haladja meg az odaadó munkásság a féléves időt s a papitelken ujabb harmincezer leies költséggel uj csür és uj keritések fogják bizonyitani az Istenben bizó, lelkesen munkáló, egyházukat szerető és ezért nagy áldozatokat is hozni tudó unitáriusok akaraterejét s azt az igazságot, hogy megértéssel, jóakarattal, bölcs belátással és összefogással hatalmas dolgokat tudunk cselekedni. *Megszólaló.*

Doktorrá avatások. Március hóban *Dr. Rednik Tamásné Dr. Gyergyay Juditot*, Dr. Gyergyay Árpád világhirü orvostanár leányát a kolozsvári egyetem orvosi karán az orvostudományok doktorává avatták. A Gyergyay család kiválóan orvosi familia, ugy szólva vérükké vált a gyógyitás tudománya és müvészete. Az orvosnőnek doktorrá avatása alkalmából sok szerencsét kivánunk. — *Nagy Vilmos* ny. árvaszéki ülnök, jelenleg az Iratterjesztő irodai vezetőjének tehetséges és nagy reményekre jogositó fiát *Nagy Zoltánt* március 25-én a kolozsvári egyetem orvosi karán az összes orvostudományok doktorává avatták. Itt emlitjük meg, hogy a térd sportsérüléseiről irt nagyterjedelmü orvosi értekezése, mint a sebészeti klinika külön kiadványa könyvárusi forgalomba is került. A törekvő ifju doktornak sok sikert és szerencsét kivánunk.

Házasság. *Gál Endre* gépészmérnök és *Ferencz Zsuzsika* március hó 4-én házasságot kötöttek. Az egyházi áldást Dr. Varga Béla püspök adta reájuk. Az ifju párnak sok örömöt, szerencsét és sikert kivánunk egy hosszu boldog életen át.

Bihari és nagyváradi egyházközségi hirek. *Biharon január 1-én kezdődött a konfirmálók hitoktatása*, egyelőre heti három alkalommal. Amennyiben mindnyájan otthon lesznek, kettő jelenleg távol van, áldozócsütörtökön 8 unitárius növendék tesz vallást hitéről.

A bihari egyházközség február 9-én tartotta évi rendes közgyülését, mely alkalommal választások is voltak. Gondnok lett ujabb 3 évre Bereczky Dániel; keblitanácsosokká ujraválasztattak a régiek közül Biró Lajos, Kéri Károly, Id. Szabó József, mig a keblitanács uj tagjai K. Szabó István és Id. Szücs Mihály lettek. Pénztárossá ujabb 3 évre Székely Sándor, egyházfiakká a keblitanács előterjesztése alapján Bordás Ferenc és Kiss Albert választatott meg. A közgyülés kimondta, hogy a $2^1/_2$ kat. holdnyi temetőnek az egyházközség által használt 1 hold terjedelmü részét, a jövedelem fokozása céljából, lucernával kell bevetni. A szükséges vetőmagot, trágyát ott a gyülésben megajánlták, a szükséges munkát is készséggel vállalták az áldozatkészségükről többször bizonyságot tevő tagok, a gondnok pédáját követve.

A Nőkszövetsége 1939. év február hó 26 án este teaestélyt rendezett tánccal egybekötve a Gazdakör nagytermében, ahol bár összezsufoltan, éjfélutánig a legkedélyesebb hangulatban és rendben mulatott a nagyszámu közönség. Ez estély is az unitárius összejövetelek sikerének volt ujabb bizonysága; a siker pedig a buzgón munkálkodó nőszövetségi tagok és férfiak összetartásának és áldozatkészségének jutalma.

Házasságok. Örömmel közöljük, hogy ez évben alapitott családot Biharon az első unitárius ifju. Szabó Ferenc afia január hó 28-án kötött házasságot Felföldi Emma református hajadonnal Paptamásiban. Egy másik bihari ifju testvérünk: Rostás János, február 22 én tartotta esküvőjét Veres Piroska református vallásu nagyszántói hajadonnal. Mindkét ifju párnak boldog életet, sok szerencsét kivánunk; az örömszülőknek és a kiterjedt rokonságnak legyen örömére az ifjak családi jólléte.

Nagyváradon január 15-én volt az évi egyházközségi közgyülés a Sas-palotában levő helyiségben. A közgyülés időszerü ügyekkel foglalkozott, végül választások voltak. Brassóba áthelyezett Gönczy Sámuel tisztviselő helyébe egyházközségi jegyzővé Olah Márton nyug. tisztviselő afiát; a keblitanácsi tagok közé Tauglicht Jolán, Szücs Jánosné urasszonyokat és Székely Ilonka gyógyszerészkisasszonyt választotta be; az egyházfi tisztségre Balázs Gergelyt és Baranyay Mátét állitotta a közgyülés egyhangu akarata. Kimondta a közgyűlés az egyházközség önkéntes megadóztatását, mert meg van a reménysége az iránt, hogy minden unitárius tudja, mivel tartozik egyházával szemben és önként vállalja magára annak terheiből is a magához méltó részt. Isten éltesse a tisztikar uj tagjait, akik megbizatásukat szivesen vállalták, hogy épitői legyenek itt az unitárizmus jövőjének. Isten áldása legyen hüséggel, buzgósággal végzett munkájukon.

Kérelem. A Meadville Teológiának történelem tanszékének profeszora azzal a megkereséssel fordult hozzám, hogy állitsak össze egy teljes fényképsorozatot az összes erdélyi unitárius egyházközségek templomáról, ha van iskolájáról és bármely más egyházi épületről, parochia, kántori lakás stb. Ennek a kedves kötelesség-

nek én azonban csak ugy tehetek eleget, ha a Közlönyön keresztül azzal a kéréssel fordulok lelkész kollégiumhoz, hogy templomaikról és bármely más egyházközségükben lévő egyházi épületükről, legkésőbb május 15 ig cimemre egy példányt küldeni szíveskedjenek. Az album összeállitása is időbe kerül, s igy a később érkezett képek nem az én hibám lesz, ha kimaradnak. Remélem nem szükséges kérésemet megismételni, mert hiszen minden lelkész atyánkfia készséggel fog eleget tenni fenti kérésemnek, mely azt a célt szolgálja, hogy minél szélesebb körben megismertessen minket, utánnunk érdeklődő külföldi unitárius hittestvéreinkkel. *Harringtonné Szánthó Vilma*, Morschongel 9, Leiden, Hollandia.

Eladó egy régi erős nagy iróasztal. További felvilágositást ad a D. F. Egylet irodája Cluj, Unitárius Koll. II. em. 22 ajtó.

A Bucureşti unitárius egyházközség hirei.

Anyakönyvi bejegyzézek: *Keresztelés:* Jankó József és neje Hadnagy Berta *András* nevü fia megkereszteltetett január 15-én. Péter István és neje Blaga Erzsébet *András* nevü fia megkereszteltetett március 5-én. *Esketés;* a polgári házasságkötés után egyházunk áldásában részesültek: Jakab A. Gergely r. kath. vallásu ifju és Fülöp Zelma unitárius vallásu hajadon jan. 29-én, valamint Daczó Márton unitárius vallásu ifju és Sárosi Boriska r. kath. vallásu hajadon február 12-én. *Halálozás:* Simonffy Gizella 22 éves hajadon eltemettetett március 20-án, Simonffy Tamás keblitanácsosunk leányát veszitette el az elhunytban. Ugy neki, mint kedves családjának őszinte szivvel kivánunk vigasztalódást.

Az esperesi vizitáció egyházközségünkben április 29-én és 30-án lesz. 30-án d. e. fél 11 órai kezdettel ünnepi istentiszteletet s utána esperesi látogatás alkalmából rendkivüli közgyülést tartunk. Kivánatos lenne, hogy ugy az istentiszteleten, mint a közgyülésen hiveink minél nagyobb számban lennének jelen. Közgyülés után közebéd lesz. Ebédjegy ára személyenkint 100 lei. Ugyanazon családból 2, vagy több személy után személyenkint 75 lei. Jelentkezni lehet a Lelkészi Hivatalnál, vagy telefonon (4-45-65) Németh Ernő egyházközségi gondnok urnál.

Május elsején kirándulást rendez Ifjusági Körünk, melyre az egyházközség hiveit és az érdeklődőket szeretettel meghivja. Kirándulás helye a Pantelimoni erdő. Indulás Lelkészi Hivataltól d. e. 9 órakor. Csatlakozás a Gara de Estnél fél 10 órakor. (46. sz. autóbusz a Pantelimoni erdőig).

Az Unitárius Kőzlönyre előfizetési dijat, illetve adományt adtak: Darkó János 50, Gergely Károly 40, Karaki János 40, Marosi Ferencné 36 és Jilig Ferencné 200 leit.

Egyházi adót fizettek 1938-ra Filep Árpád 300 lejt; 1939-re Orbán Kálmán 250, Rácz Gyula (áprilisre) 500, Karaki János 200, Gergely Károly 100, Földeş Márton (I—III), Jilig Ferencné 600.

Báli védnöki dijat fizettek Dr. Gyergyay Árpád 100, Szentmártoni József 200, Dr. Varga Béla 250, Dr. Kiss Elek 200, Vári

Albert 100, Gálfi Lőrinc 100, Vaska Dezső 100, Bardócz Béla 100, Dr. Gál Zsigmond 200, Koronka Dénes 200, Németh Ernő 300, Dr. Mikó Lőrinc 100 és Demény Andor 200 lejt.

Adományokat adtak egyh.-községünk szükségeire Filep Andor lelkész 75, Filep Árpád hivünk 120, Brassói Unitárius Egyházközség 250, Lupényi Unitárius Egyházközség 200, Sepsiszentgyörgyi Unitárius Nőkszöv. 200 és Dr. Kovács Lajos 100, Wagner Józsefné 100 lejt (Ploeşti).

Misszió-barátköri dijat fizetett: Ébert András 1939-re 100 leit.

Urvacsorai pohárkára 150 leit adott Dr. Vass Pál.

Husvét alkalmával a következő helyeken tart lelkész urvacsora osztással egybekötött istentiszteletet: *Bucureşti* Str. Sf. Voevuzi 50 sz. ref. elemi IV. o. tantermében április 9-én délelőtt fél 9 órai kezdettel; *Ploeştin* 9-én délután s *Buşteniben* 10-én délelőtt 10 órai kezdettel. Husvét egyházközségi életünk nagy eseménye. Tavaly magyar husvétkor 130, román husvétkor még 15 hivünk vett urvacsorát. Ez évben a két ünnep egybe esvén, reméljük hiveink felhasználják a kedvező alkalmat az istentiszteleten való részvételre s urvacsora vételre.

Ifjusági Körünk Márciusban 2 gyülést tartott. Március 5-én előadást tartott Németh Ernő egyh. községi gondnok ur „A magyarság áttérése a kereszténységre" cimen. Március 19-én előadást tartott Ébert Lajos ifj. elnök „A jog" cimen. Mindkét előadás iránt ugy az ifjuság, mint hiveink körében nagy érdeklődés nyilvánult meg. Szavalattal szerepelt március 5-én Szűcs Erzsike III. elemi o. t. növendékünk.

Nők Szövetségünk március 16-án kötőkét tartott Kovács Endréné ügyv. alelnök házánál. A legközelebbi kötőke március 30-án Németh Ernőné lakásán lesz (Str. Gh. Bariţiu 20). Április 13-án Lőrinczy Gézáné (Str. Basarabia 47), 27-én pedig Pál Simonné (Bd. Dumitru Voicu 4, 42 autobusz Bd. D. Voicuig) látja vendégül a Nők Szövetsége tagjait. Háziasszonyok teával és süteménnyel kinálják meg a jelenlevőket. A begyülő adományokból veszi meg Nők Szöv. a kézimunka anyagot. A kész munkákat a karácsonykor rendezendő bazáron fogjuk eladni, vagy a jövő évi bálon kézimunka tombolához felhasználni. Nők Szöv. munkája ilyen átszervezése jó hatással van az egyleti élet fellendülésére.

A VÁSÁRJEGYZÉK most helyszüke miatt kimaradt. De nem is szükséges ezuttal a közlése, mert a Hivatalos Lapban még nem jelent meg ujabb rendelkezés.

Az „Unitárius Közlöny" megjelenik havonta.

Felelős szerkesztő: Benczédi Pál, Cluj, Colegiul Unitarian.

Tipografia „Pallas" könyvnyomda Cluj, Strada Vlăhuţa 3.